

KILDEHUSET VED ROSKILDE

GAMLE KILDESKIKKE OG KILDEKULTUS

KILDER — — —
Køle og blanke snoer Sølvstrømme sig af Jordens hellige Skød — —.

Fra Sagntidens urferne Dage til Nutiden har Kilderne altid rundet omgivet af hellige Glorier og hyllet i Poesiens Slør.

Rig var det gamle Hedenskabs Kildekultus, og den holdt sig gennem Tiderne, medens Kristendommen allerede i Aarhundreder havde hersket i Norden. Thi ikke var det Kristendom, der af fødte de forunderlige Kildeskikke, der endnu i det 16de Aarhundrede levede i Skaane. Der hviler en sær og dybt hedensk Stemning over de gamle Fortællinger om de 9 unge Møer, der nøgne og tavse maatte drikke af Tostrup Helligkilde ved Engelsholm i Skaane, for at blødgøre de vrede Vandenes Guddomme og bevæge dem til at sende den kvægende Regn over de solterrede Markers afsvedne Grøde.

Det var dog kun faa Steder, at Kildeskikkene var saa udpræget hedenske som i Skaane, ellers havde Katholicismen formaaet at omforme dem og endog forøge dem. Man begyndte nu at træffe de hellige Kilder paa indviede Steder, saaledes hellig Thøgers Kilde paa Vestervig Kirkegaard og den hellige Brønd bag Alteret i Kippinge Kirke. I det hele taget er det Troen paa denne Evne hos Kilderne, der mere og mere træder i Forgrunden. Kilderejsernes Tid er inde.

Da Reformationen indføres i Landet, søger den at komme disse Kildeskikke tillivs, men i lang Tid uden Resultat, først lidt efter lidt afsvækkedes Troen paa de fleste Helligkilders undergørende Evne.

Anderledes forholder det sig derimod med Hellig Kors Kilden. Den almindelige Tro paa dens Lægedomsevne maa en Tid have været meget svag, ja maaske endog helt forsvunden. En Beskrivelse fra 1654 lyder i hvert Tilfælde temmelig køligt og nævner ikke noget om særligt helbredende Evner, den siger kun i al Almindelighed, at »samme

Kildes Væld holdes for meget sundt at være baade til at drikke — ellers at bruge.« I disse Ord spores der ligesom en svag Genklang af tidligere Tiders Tro, der skønt efterhaanden temmelig svag dog maa have ligget i Folkebevidstheden i en Art latent Tilstand. Og den Tid skulde komme, da den gamle Helligkilde »skulde opleve en Glansperiode, større end nogensinde før, og vinde fornyet Ry som — Kongekilde. Selve Landets Konge skulde blive den, der kaldte den gamle Kildeovertro til Live igen. Da nemlig Kong Frederik IV i Aaret 1729 blev meget syg, fik de kongelige Hofmedici den Idé, at forsøge at helbrede Kongen med Vand fra den gamle, berømte hellig Kors Kilde ved Roskilde. I hvert Tilfælde mente de, at denne Kildes Vand vilde være af langt gavnligere Indflydelse paa kongelig Majestæts Helbred end det bedærvede københavnske Mosevand. Der blev da hentet Vand fra Kilden ind til København, og det maa ikke alene usvækket have bevaret sin mystiske Evne og gjort sin Virkning, men ogsaa vundet stor Yndest ved Hove, thi for Fremtiden blev der stadig et Par Gange om Ugen sendt en Vogn med Tønder til Roskilde for at hente Vand fra Hellig Kors til den kongelige Hofholdning.

Denne mærkelige Vandtransport fortsættes under de følgende Konger, og Christian VI lader endog et Skur opsætte over Kilden, bygger et saakaldt »Tappehus« og opfører ca. 1740 et Hus, »Kildehuset« kaldet, i Nærheden af Vældet til Bolig for en Mand, der skulde føre Opsigt med

Kilden og være de kongelige Lakajer behjælpelige ved Afhentningen af Vandet. Først ved Christian VII's Regeringstiltrædelse ophører de kongelige Vandtransporter, men endnu i 1847 sorterede Kilden under Overhofmarskallatet og i Trediverne boede der vedblivende i Kildehuset en Opsynsmand, der fra Hofetaten oppebar 72 Rigsdaler i aarlig Løn, medens Borgmesteren i Roskilde var pligtig til at føre Overopsynet med den kongelige Lægekilde. Og endnu den Dag i Dag staar, som et synligt Minde om Kildens Storhedstid, det gamle »Kildehus« der, med sin Spidsgavl og sine smaarudede Vinduer.

Christian VII blev alligevel ikke den sidste danske Konge, der drak det vidunderlige Vand; efter at de kongelige Vandtransporter var ophørte, blev den berømte Kilde ved privat Initiativ atter en kort Stund kongelig Hofleverandør. Dette fremgaar af følgende kuriøse Avertissement, der læses i Berlingske Tidende for 1847:

»Indbydelse til Abonnement paa Drikkevand fra den kongelige Kilde i Roskilde, Hellig Kors Kilde kaldet.

Det har behaget det højkongelige Overhofmarskallat at tillade, at ovennævnte

Kilde maa benyttes til at indføre Vand fra, til Drikkevand i København.

Da Indbydelsen til Abonnement allernaadigst er bærer med Hs. Majestæts Kongens allerhøjeste Abonnement, saa indbydes herved Stadens ærede Herskaber og Borgere til at abonnere samt hvad Staden forøvrigt maatte have Brug for af dette udmærkede Vand, som formedelst dets Finhed og Blødhed egner sig som sundt og behagelig Drikkevand.

Vandet vil blive indført frisk hver Dag og vil efter Overslaget ikke overstige en Skilling pr. Flaske for Abonnementerne, saafremt man opnaar det tilstrækkelige Antal Abonnenter.

De Ærede, som maatte ønske at abonnere for i Vinter, nemlig til 1ste Maj 1848, vil behage at indtegne sig med Navn og Bopæl og opgive hvor mange Flasker Vand, man ønsker daglig i Abonnementsprotokollen, som er indlagt hos Portneren i Hotel d'Angleterre paa Kongens Nytorv indtil den 15. dennes.

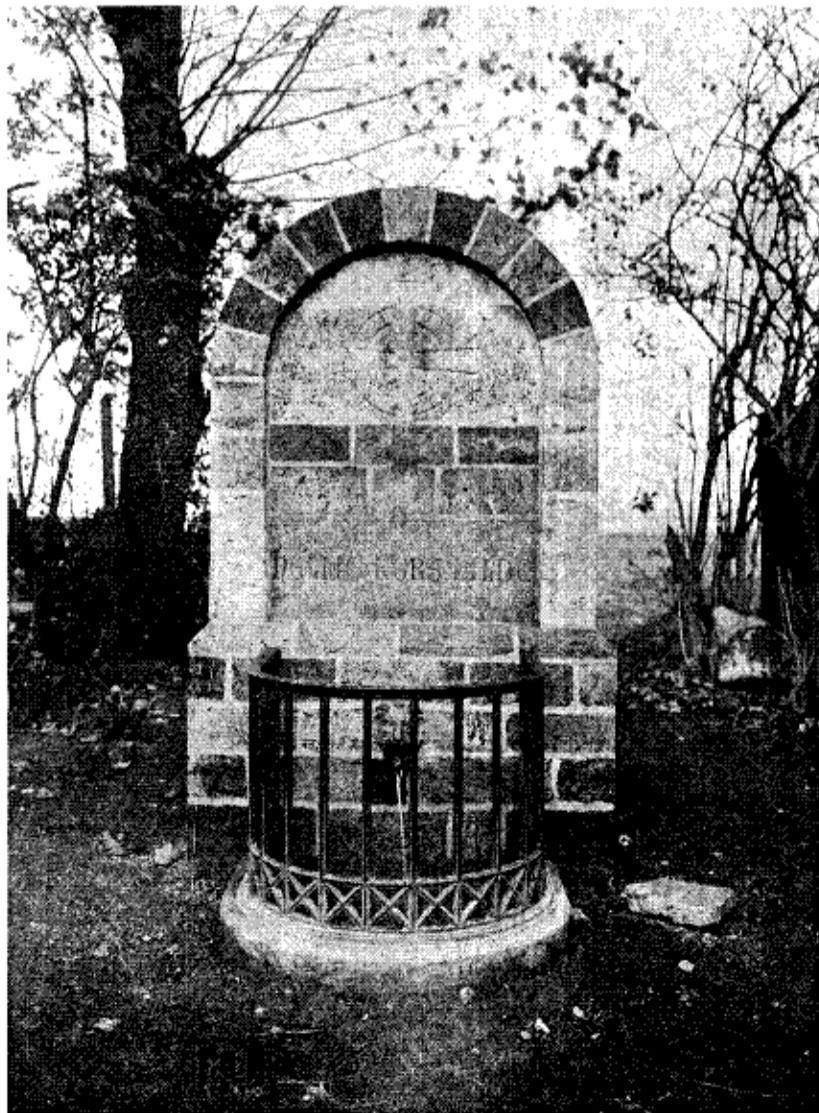
Det nærmere angaaende Tid og Sted, hvor det kan erholdes, vil nærmere blive bekendtgjort. Kjøbenhavn i December 1847.

O. Olsen.«

Christian VIII maa altsaa en kort Tid have kunnet nyde godt af Vandet. Om Frederik VII var nogen Ynder af det Roskilde Kildevand, vides derimod ikke.

Foruden Hoffet har sikkert mange »Herskaber og Borgere« indtegnet Abonnement, alt tyder paa, at Kildevandet har været meget yndet i København. Thi foruden Hr. O. Olsens Avertissement findes der i Nationalmusæets Samlinger en Plakat, der reklamerer med Vand fra Hellig Kors Kilde i Roskilde til Udskænkning — paa Toppen af Rundetaarn. Ja, der var en Tid, da Københavnerne med Vold og Magt vilde tro, at det samme Vand førtes til København gennem en underjordisk Ledning direkte fra Kilden i Roskilde, i hvert Tilfælde var man absolut overbevist om, at Slotsbrønden, Absalons Brønd paa Kristiansborg Slot modtog sit Tilløb herfra. En underjordisk Rørløsningsledning over fire Mil lang og lagt gennem ujevnt Terrain maa altsaa ikke for den datidige Fantasi have været nogen teknisk Umulighed. Ikke desto mindre maa den henvises til Fabelverdenen.

Hellig Kors Kilde har ikke alene nydt kongelig Bevaagenhed og Københavnernes særlige Gunst,

KONGEKILDEN VED ROSKILDE